

До
Членовете на Научно жури
СА „Димитър А. Ценов“
катедра “Финанси и кредит”
Свищов

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Румяна Лилова (научна специалност Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка), **член на научно жури** в процедура за придобиване на образователната и научна степен “доктор” ” в СА „Д. А. Ценов” – Свищов на **докторант**
Наталия Пламенова Алексиева

Изготвил становището: проф. д-р Румяна Лилова
Автор на дисертационния труд: Наталия Пламенова Алексиева
Тема на дисертационния труд: Държавно регулиране и фискална политика: причинно-следствени връзки

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет

За предмет на изследването са изведени възможностите на държавното регулиране, чрез фискалната политика, за стимулиране на икономическата активност. На основата на доказаните в дисертационния труд зависимости, свързани с опита на останалите страни-членки на ЕС, се разработва конкретен инструментариум за моделиране на факторното влияние на данъчните плащания върху инвестиционната активност и върху потреблението.

2. Обем

Общият обем на дисертационния труд е 236 страници, 218 от които основан текст, в т.ч. въведение, изложение в три глави, заключение, списък на използваните литературни източници и 19 приложения в обем на 7 страници. В основния текст са включени 4 таблици и 18 фигури.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд е класическа, отразява обекта, предмета, целите и задачите на изследването и представлява

добра основа за тяхното постигане. Точно е формулирана изследователската теза, която намира израз в твърдението, че „държавното регулиране, осъществявано чрез елементите на фискалната политика, е важен инструмент за управление и стимулиране на потребителското търсене и корелира пряко със склонността на икономическите агенти към инвестиране, гарантирайки макроикономическа стабилизация и устойчив икономически растеж” (с. 4). Тя (изследователската теза) коректно отразява съдържанието и основните приноси моменти в дисертационния труд. В конкретика отражение в трите глави на научното изследване намират:

П ъ р в о. Развитие на възгледите за фискалната политика. Изяснени са теоретичните основи на фискалната политика и са очертани нейните краткосрочни и дългосрочни инструменти. Направена е добра систематизация на концепциите за анализираната политика, изяснена е връзката между държавното регулиране и фискалната политика;

В т о р о. Динамиката на елементите на фискалната политика на национално и европейско ниво. На основата на сравнителен емпиричен анализ са определени специфичните особености на данъчната структура и развитието на данъчната тежест на държавите-членки на ЕС. Сравнителният анализ е осъществен на основата на съотношението между приходите от данъка върху доходите на физическите лица, от корпоративния подоходен данък и от данъка върху добавената стойност спрямо БВП. На основание динамиката в данъчните ставки на анализирания данъци, страните-членки са обособени в групи, изведени са тенденциите в динамиката на анализирания данъци, като са обосновани причините за изведените тенденции;

Т р е т о. Данъчните плащания като механизъм за държавното регулиране. В глава трета на дисертационния труд е изследвана връзката между държавното регулиране и представената чрез инвестициите и потреблението икономическа активност. Причинно-следствената връзка е доказана чрез приложение на иконометричен модел за анализ на зависимости. На тази основа е очертано факторното влияние на фискалния инструментариум върху инвестиционната активност и върху потреблението както в страните-членки на ЕС, така и конкретно в Р. България.

4. Литература

В дисертационния труд авторът е използвал широка база от български и чуждестранни литературни източници, нормативни

документи и източници от Интернет (общо 121 литературни, нормативни, статистически и интернет източници). Следователно докторантката стъпва на богат и разнообразен набор от литературни източници и емпирични данни, които в дисертацията са ползвани добросъвестно и коректно са цитирани.

5. Приложения

Към дисертационния труд има 19 приложения, свързани с проблематиката в основното изложение. Приложена е и Декларация за оригиналност и достоверност.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

В условията на циклични икономически и финансови кризи разработката представлява цялостно и задълбочено проучване относно значимостта на фискалната политика и нейната концептуална връзка с държавното регулиране, от една страна, и относно причинно-следствените връзки между определени, дефинирани чрез основната цел и поставените задачи, икономически явления и процеси – от друга. При това актуалността на разработката корелира пряко с изследване, сравняване и оценка на възможностите за оптимизиране на свързаното с инструментариума на фискалната политика държавно регулиране.

Дисертационният труд е разработен задълбочено, отговаря на основните изисквания за качествена научна разработка и съдържа всички необходими реквизити. В основното изложение са застъпени както теоретически, така и методологически и практико-приложни аспекти. Разработката впечатлява с подчертано авторово присъствие и компетентни авторови анализи, коментари, обобщения и заключения. Докторантката е тествала приложимостта на анализиранияте модели с подходящ инструментариум.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Анализираните от докторантката въпроси дават основание да се заключи, че тя е много добре запозната със степента на разработеност на засегнатите от нея проблеми в специализираната

икономическа литература, както и с практическите достижения в областта на държавното регулиране и фискалната политика. В тази връзка следва да се подчертае фактът, че използваният в разработката език (стил) е научен, липсват двусмислени твърдения, допълнителните аргументи са изградени на база задълбочен анализ, обобщенията и изводите са взаимно свързани. Резултатите от научното изследване са оформени и представени разбираемо, логично и прецизно.

Обемът на дисертационния труд е оптимален и балансиран по отношение на структурата.

Използваният инструментариум в научното изследване се основава на класическите научни методи – исторически и логически анализ и синтез, методи на индукцията и дедукцията, динамичен, факторен и сравнителен анализ, графичен метод, статистически методи. Анализиранияте данни са коректни и систематизирани на база официална статистическа информация. Множеството авторови изчисления са прецизни и представляват надеждна основа за направените изводи и предложения.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът е съставен на база изложението на дисертационния труд и напълно отразява замисъла и съдържанието на изследването. В структурно отношение отговаря на основните стандарти за съставяне на автореферат на дисертационен труд.

4. Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантката има пет публикации, пряко свързани с темата на дисертационния труд – две статии и три научни доклада. Статиите са публикувани в Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти на СА „Д. А. Ценов – Свищов“. Ръкописите на статиите са обсъдени на заседания на катедра „Финанси и кредит“ и са рецензирани от утвърдени във финансовата област специалисти. Докладите са презентирани, а основните постановки в тях - аргументирани и дискутирани пред участниците (вкл. от практиката) в проведен научен форум.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. Наличие на нови научни идеи и резултати с мнение за тяхната значимост

Най-общо някои от положителните моменти в дисертационния труд могат да се систематизират в следните насоки:

П ъ р в о. Прецизно изградената структура създава предпоставки за задълбочено и обосновано аргументиране на отстояваната от докторантката изследователска теза.

В т о р о. Положително следва да се оцени обстоятелството, че докторантката познава основните литературни, нормативни и интернет източници по темата на дисертационния труд. В изследването са цитирани и използвани 121 български, чуждестранни, нормативни, статистически и интернет източници. На тази база тя прави задълбочен критичен анализ на изследваните в дисертационния труд понятия, очертавайки техните предимства и недостатъци.

Т р е т о. Аргументирано и точно докторантката надгражда концептуалната рамка на понятието „фискална политика“. Висока положителна оценка заслужава авторовата дефиниция на анализираният термин, съгласно която фискалната политика се определя като „механизъм на държавната икономика, чрез които правителството осъществява контрол върху съвкупното търсене и съвкупното предлагане с цел регулиране и предотвратяване на макроикономическите колебания и стимулиране на националното стопанство към икономически растеж“ (с. 21). На основата на задълбочено теоретично изследване докторант Наталия Алексиева изяснява съдържанието и анализира специфичните характеристики на основните фискални инструменти, в т.ч. данъците и държавните разходи.

Ч е т в ъ р т о. Точно и изчерпателно е систематизирана еволюцията на кейнсианските и некейнсианските ефекти на фискалната политика. Приведени са обобщаващи разсъждения относно положителните моменти и слабостите на свързаните с фискалната политика концепции. Аргументирано е обоснована връзката между държавното регулиране и фискалната политика. Изцяло се солидаризираме с авторовото виждане, че „методите на държавното регулиране се използват комплексно, като от значителна важност е пропорцията помежду им“ (с. 90).

П е т о. Аргументирано и точно, на основата на коректни емпирични данни за периода 2006 – 2015 г., докторантката анализира и оценява данъчните постъпления на страните-членки на ЕС, в т.ч. на Р. България. Направена е критична оценка на измеренията и фактическите резултати от анализа на постъпленията от основните доходни и оборотни данъци към БВП, като е очертана рамката на данъчната структура и динамиката на данъчната тежест в „старите“ и „ново-присъединилите“ се страни-членки на

ЕС. Следва да се отбележи, че докторант Наталия Алексиева не само обобщава изводите, но изследва причините, търси и изказва собствено виждане по очертаните зависимости.

Ш е с т о. На основата на инструментариума на множествения регресионен модел аргументирано е тествана и доказана зависимостта между осъществяването чрез данъчните плащания държавно регулиране и инвестиционната активност, от една страна, и потреблението на икономическите агенти – от друга. Коефициентите на корелационно-регресионния модел, които са изчислени за всички страни-членки на ЕС, свидетелстват за различна диверсификация в теснотата на анализиранията зависимост. Висока положителна оценка заслужава приложението на апробирания модел в Р. България, на основата на което се извежда заключението, че данъчните плащания могат да се дефинират като регулативен икономически инструмент, въздействащ както върху инвестиционната активност на икономическите агенти в страната, така и върху потребителското търсене.

Анализът на положителните страни на разработката потвърждава убеждението, че научното изследване е посветено на интересна и актуална тема. Теоретичните постановки са изяснени задълбочено, изводите са аргументирани, предложенията – обосновани и систематизирани.

IV. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Разработеният добросъвестно и представен за рецензиране дисертационен труд отговаря на утвърдените за написване на научно изследване с цел придобиване на образователната и научна степен „доктор“ стандарти. Авторът доказва в изложението на разработката уменията точно да изяснява теоретични постановки, да прави аргументирани изводи и обосновани предложения. Стилът на разработката е изследователски, с ясно открито авторово участие.

Логическата постройка на разработката, съобразена с основната изследователска теза, прецизният анализ, аргументираните изводи и обобщения ми дават основание да предложа на членовете на уважаемото Научно жури да дадем своя положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (Финанси) на Наталия Пламенова Алексиева.

Свищов, октомври, 2017 г. Изготвил становището:.....
(Проф. д-р Румяна Лилова)